

Putkilahden alueen niittosuunnitelma

(lähde:karttapaikka.fi)

Laatinut:

Tuomo Laitinen, Keski-Suomen vesi ja ympäristö ry

Pvm: 17.1.2025

Sisällys

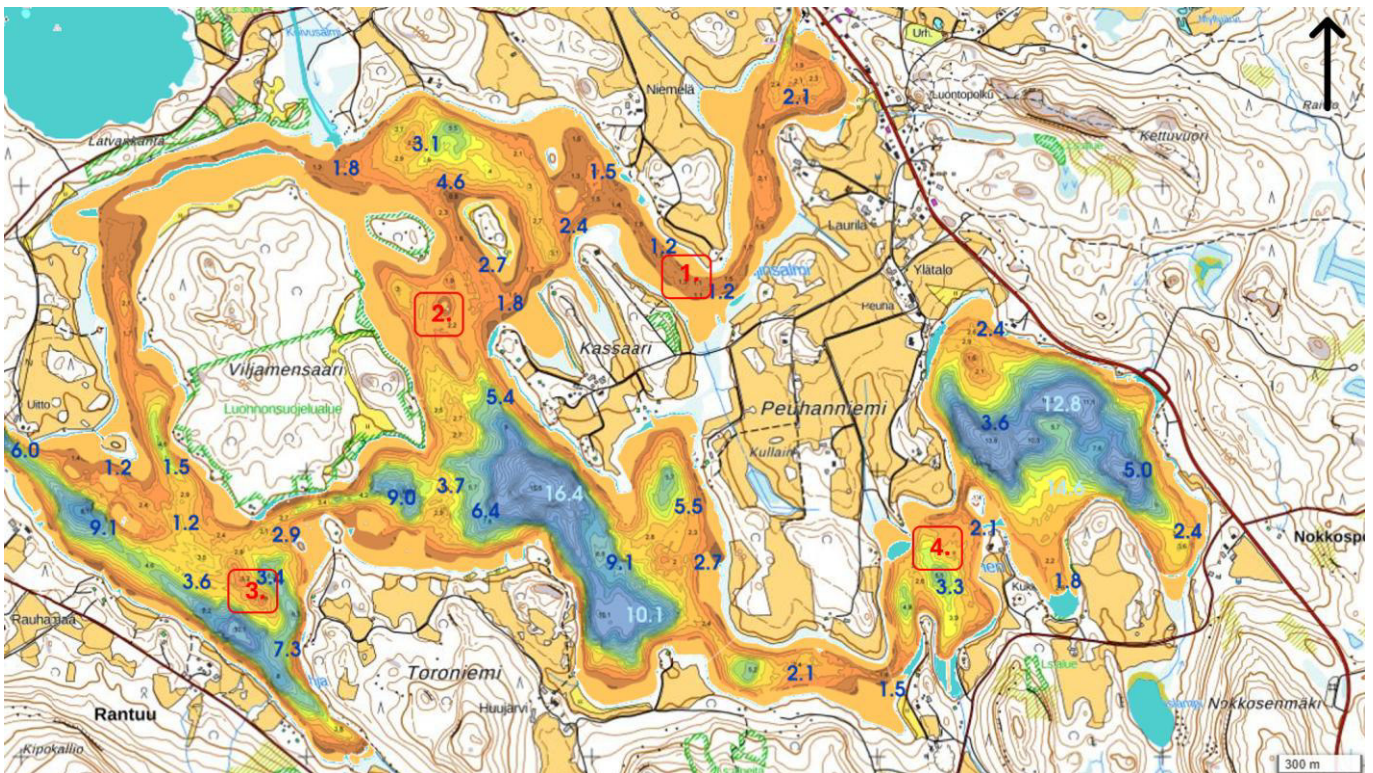
1. Taustaa.....	3
2. Menetelmät	4
2.1 Niittotoimenpide	4
2.2 Niittoa- ja jätteenkäsittelykohta ja mahdolliset vesistövaikutukset.....	5
2.3 Niittoa-alueet ja priorisointi	5
2.4 Niittojäte.....	6
3. Niittosuunnitelman voimaantulo	6
4. Yksityisten kiinteistönomistajien rantojen niitto	6
Liitteet	7
Liite 1. Naturalausunto	7
Karttaliite 1. Kääjinsalmen niittoa-alue	7
Karttaliite 2. Kasselkä 1 niittoa-alue.....	7
Karttaliite 3. Alpakanluoto niittoa-alue.....	7
Karttaliite 4. Rupansalmi niittoa-alue.....	7
Karttaliite 5. Niittojätteen lanssi- ja auma-alueet.....	7

1. Taustaa

Jyväskylän Putkilahden alueen vesistöjen merkitys luonnon monimuotoisuudelle ja toisaalta myös alueen virkistyskäytölle on merkittävä. Alueella on runsaasti kesäasutusta ja alueen vesistöjen käyttö on runsasta. Alueen vesistöjen pitkälle edennyt rehevöitymiskehitys uhkaa täten niin alueen Natura-luokiteltuja elinympäristöjä kuin myös virkistyskäyttöpotentiaalia, joten toimenpiteille on tarvetta.

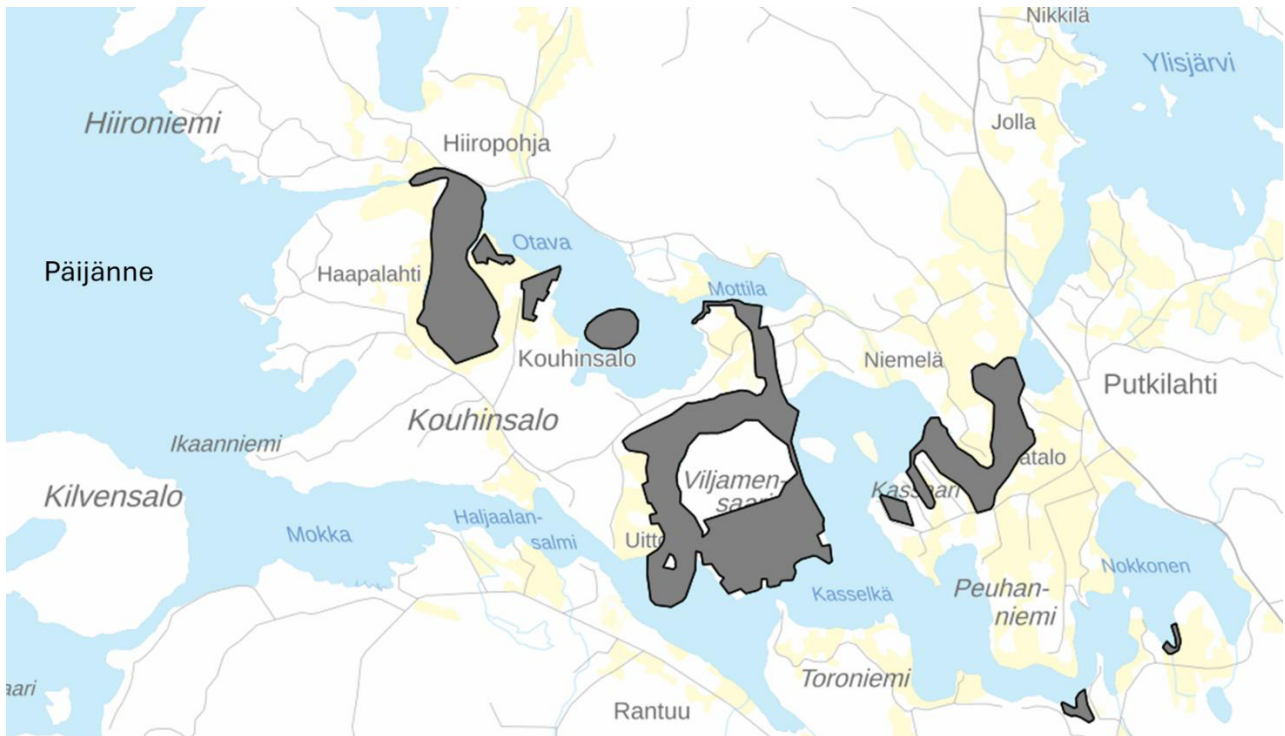
Putkilahden alueen niittosuunnitelma on osa Putkilahden alueella suunniteltavaa laajempaa vesistökuunnostushanketta. Toimenpidealue rajautuu neljään niitto-osioon (kuva 1.):

1. Kääjinsalmi
2. Kasselkä 1
3. Alpakaluoto
4. Rupansalmi

Kuva 1. Putkilahden neljä niitto-osiota (lähde; mappe.fi, muokannut Tuomo Laitinen)

Putkilahden alueella on useampia Natura-verkostoon liittyviä alueita, jotka tulee ottaa niittosuunnitelmassa ja itse työssä huomioon. Natura-alueilla toimittaessa erityisesti matalat ja umpeenkasvaneet rantavyöhykkeet jätetään toimenpiteiden ulkopuolelle. Kuvassa 2. on esitettyä Putkilahden hankealueen Natura-alueet ja toimenpidealueen sijainti suhteessa Päijänteeseen. Merkittävin vaikutus kohdistuu Kääjinsalmen alueeseen (niitto-osio 1). Liitteessä 1 on esitettyä lausunto hankkeen vaikutuksista Natura-alueeseen ja alueella esiintyvään viitasammakkoon.

Kuva 2. Putkilahden alueen Natura-alueet harmaalla rajauksella ja hankealueen sijainti suhteessa Päijänteeseen (lähde; paikkatietoikkuna.fi).

2. Menetelmät

2.1 Niittotoimenpide

Niitto suoritetaan ammattilaisen toimesta, toimenpiteeseen soveltuvalla keräävällä kalustolla, joka niittää kasvustoa pohjan läheisyydestä ja kerää niitetyt kasvimassat poiskuljetukseen. Niiton lisäksi niitto-osioilla 1. ja 4. (Kääjinsalmi, Rupansalmi) suoritetaan pohjan haraus, jolla poistetaan kelluslehtisen kasvillisuuden juurakot.

Niitto tulee suorittaa useampana kesänä peräkkäin, mielellään kolmena kesänä. Alueen vesistöt ovat pääosin matalia ja suunnittelualueelta on valmistunut syvyyskartta, joka toimii niittoa ohjaavana dokumenttina. Kartan syvyystietoja hyödyntäen määritetään niittoalueet siten, että niitettävän alueen vesisyvyys palvelee mahdollisimman hyvin veden virtauksen parantamista ja edistää myös alueen virkistyskäyttöä (venereitti).

Niitettävät alueet eivät suoranaisesti rajaudu laskeviin pelto-ojiin, vaan niittoalueen ja ojan suiston väliin jätetään aina selkeä kasvittunut puskurivyöhyke. Tällöin toimenpide ei vaaranna alueella esiintyviä luontaisia ojien kuljettaman ainevirran suodatus- ja pidäkealueita.

2.2 Niittoajankohta ja mahdolliset vesistövaikutukset

Kasvillisuuden niitto pyritään pääsääntöisesti suorittamaan heinäkuun puolivälin ja elokuun puolivälin välisenä aikana, eli aikana, jolloin kasvillisuuden juurakkoon varastoituneiden ravinteiden määrä on alhaisimmillaan ja siten niitto olisi tuloksekkainta. Hankkeessa on kuitenkin tarkoitus aumata niittojäte peltoalueille sadonkorjuun jälkeen, joten niittotoimi ajoitetaan alustavasti syyskuun puolelle.

Kun niitto suoritetaan syyskesällä, ovat vesistöjen virtaamat yleensä alhaisimmillaan, mikä vähentää mahdollista niiton / harauksen yhteydessä irtoavan pohjasedimentin kulkeutumista alavirran suuntaan ja mahdollistaa irronneen sedimentin takaisinlaskeuman toimenpidealueella. Niittotoimenpide on hetkellinen vesistöön kohdistuva häiriötila, mutta sillä ei voida katsoa olevan pitkäaikaisia tilaa heikentäviä vesistövaikutuksia.

2.3 Niittoalueet ja priorisointi

Salmialueilla (niitto-osiot 1 ja 4) tarkoitus on niittää noin **12 metriä** leveä väylä pysyen salmien syvimmällä vyöhykkeellä. Niittoa ei kohdenneta natura-alueiden matalille rantavyöhykkeille. Kasselän alueella (niitto-osiot 2 ja 3) niittoa tehdään mosaiikkimaisesti välttämällä laajoja niittoalueita, kuitenkin siten että niittoalueelle muodostuu selvä veneellä kuljettava reitti.

Niittoponnistus kohdennetaan ensisijaisesti **tärkeysluokassa 1** oleville alueille ja toissijaisesti tärkeysluokan 2 ja 3 kohteille. Luokan 1 kohteet tehdään siten ensiksi ja jos niittoresurssia on jäljellä, edetään tärkeysluokan 2 ja 3 kohteille. Luokitus esitettyinä taulukossa 1. Niittoalueiden karttakuvat esitettyinä karttaliitteissä 1-4.

Taulukko 1. Niittoalueiden prioriteettiluokitus.

Niitto-osion nimi	Tärkeysluokka	Kartta	Pinta-ala	Niittoalueen pituus
1. Kääjinsalmi	1	Karttaliite 1.	2,7 ha	1500 m
2. Kasselkä 1	2	Karttaliite 2.	n. 8 ha (mosaiikki)	Aluetarkennus työn aikana
3. Alpakanluoto	3	Karttaliite 3.	n. 3 ha (mosaiikki)	Aluetarkennus työn aikana
4. Rupansalmi	1	Karttaliite 4.	1,4 ha	900 m

2.4 Niittojäte

Niitossa syntyvä niittojäte kerätään ja ajetaan rantavyöhykkeille perustettaville lanssipaikoille. Lanssipaikoina toimivat mökkien olemassa olevat uimarannat ja paikkoja ei tarvitse erikseen perustaa. Lanssipaikoilta jäte nostetaan traktori+peräkärri yhdistelmän kyytiin ja kuljetetaan edelleen peltoalueille aumaukseen ja kuivatukseen. Lanssi- ja aumauspaiikkojen sijainnit ovat esitettynä karttaliitteessä 5. Lanssi- ja aumauspaiikkojen maanomistajien kanssa tehdään kirjalliset suostumussopimukset toiminnalle. Sopimusten laadinnasta vastaa hankevastaava Putkilahden Kyläseura ry.

Peltoalueiden aumoissa kuivunut niittojäte ajetaan kuivamisen jälkeen pelloille maanparannusaineeksi ja täten toiminta tukee vahvasti paikallista kiertotaloutta ja ravinteiden luonnonmukaista kierrätystä.

3. Niittosuunnitelman voimaantulo

Niittosuunnitelma tulee voimaan heti kun se on tarkastuksen ja mahdollisten muutosten jälkeen hyväksytty Keski-Suomen Ely-keskuksessa. Ohjelmaan voidaan tehdä myös työn aikana tarvittaessa muutoksia Keski-Suomen ELY-keskuksen hyväksymällä tavalla. Pienet muutokset niitossa voidaan toteuttaa ilman erillistä hyväksyntääkin, jos ne ovat lähinnä työteknisiä ja noudattavat yleisesti tässä esitettyjä suunnitelmia ja periaatteita.

4. Yksityisten kiinteistönomistajien rantojen niitto

Alueen kiinteistönomistajien keskuudessa on halukkuutta niittää omia mökkirantojaan samalla kertaa, kun niittokalusto on paikalla. Näistä niitoista ja niittoilmoituksista (ELY) kukin kiinteistönomistaja vastaa itse ja omakustanteisesti sekä tekee sopimuksen niittourakoitsijan kanssa. Putkilahden Kyläseura ry neuvoo niittoilmoituksien laadinnassa.

Liitteet

Liite 1. Naturalausunto

Karttaliite 1. Kääjinsalmen niittoalue

Karttaliite 2. Kasselkä 1 niittoalue

Karttaliite 3. Alpakanluoto niittoalue

Karttaliite 4. Rupansalmi niittoalue

Karttaliite 5. Niittojätteen lanssi- ja auma-alueet

Putkilahden Natura-alueeseen ja viitasammakkoon kohdistuvat vaikutukset

Kääjinsalmen niitto kohdistuu Putkilahti-nimiselle Natura-alueelle (FI0900098 SAC/SPA). Rupan salmessa niittoalue sijaitsee lähellä samaa Natura-aluetta, mutta ei sijoitu Natura-alueelle.

Niittosuunnitelma valmistuu kesällä 2024. Niittosuunnitelma pohjautuu tuoreisiin luotaustietoihin, ja siinä esitetään niitettävät alueet, aumausalueet sekä pellot, joille kuivattu niittomateriaali levitetään. Niitto kohdistuu salmen syvimpään vesialueeseen ja on pienialainen suhteessa koko Putkilahden Natura-alueen vesialueisiin nähden. Niittoalueen leveys salmissa on noin 12 metriä. Niitto ei tule kohdistumaan pelto-ojien suistoalueille vesistökuormituksen hillitsemiseksi. Vaikutusalueen muodostavat niittoalueet yhdessä aumausalueiden kanssa sekä niiden lähiympäristö. Lisäksi vaikutuksia voi kohdistua niille alueille, joille niitettyä kasvimateriaalia aumakuivauksen jälkeen levitetään.

Natura-alueen suojeluperusteisiin niitosta aiheutuvat vaikutukset arvioidaan niittosuunnitelman valmistumisen jälkeen. Niiton vaikutusalueella voisi elinympäristövaatimusten perusteella esiintyä lähinnä isolampisukeltaja, lietetatar, täplälampikorento. Näiden lajien esiintymisestä niitettävillä alueilla ei ole maast selvityksiä, mutta niiton vaikutusmekanismeja lajien elinympäristöihin on arvioitu lyhyesti alla. Tarkempi arviointi voidaan tehdä niittosuunnitelman valmistumisen jälkeen.

Täplälampikorento viihtyy vesialueilla, joissa kasvaa runsaasti erilaisia uposkasveja ja kohtuullisesti kelluslehtisiä kasveja. Laji puuttuu ylirehevöityneistä vesistöistä. Koiraiden reviiirit sijaitsevat tyypillisesti järven rantakasvillisuuden ulkoreunassa ilmaversoisten kasvien kasvustojen reunassa. Pienet poukammat, kuten ruovikkoon ruopatut aukot ja luonnolliset poukammat tarjoavat hyviä reviiiripaikkoja.

Isolampisukeltaja elää koko elämänsä vedessä ja suosii matalia reheviä vesistöjä ja vesistön osia, joilla on runsasta vesikasvillisuutta. Tarkat elinympäristövaatimukset eivät ole tiedossa, mutta laji liikkuu vesikasvillisuuden suojissa ja välttää avovesialueita. Isolampisukeltajaan ja täplälampikorentoon kohdistuvia uhkatekijöitä voivat olla vesistöjen liiallinen umpeenkasvu. Umpeenkasvun hillitseminen hyvin kohdennetulla vesikasvillisuuden poistolla vähentää uhkatekijöitä, joten isolampisukeltaja ja täplälampikorento voivat jopa hyötyä niitosta.

Lietetatar esiintyy matalassa vedessä tai kuivalla maalla rantavyöhykkeen tuntumassa. Lietetatar on pioneirilaji, joka levittäytyy paljastuneelle rantamaalle ja on heikko kilpailemaan elintilasta. Keskeistä lietetattaren esiintymiselle on toistuva häiriö (tulva, laidunnus, jääeroosio), joka tarjoaa uusia elinympäristöjä lajille. Niitto itsessään ei kohdistu lietetattaren elinympäristöihin, mutta niittomateriaalin nosto-/aumausalueilla rannan pohja rikkoutuu ja voi näin tarjota uutta elinympäristöä lietetattarelle.

Natura-alueen suojeluperusteisiin kuuluu lisäksi useita lintulajeja ja luontotyypppejä, joihin pienialaisella niitolla ei lähtökohtaisesti tule olemaan merkityksellisiä vaikutuksia. Pellot, joille niitettyä kasvimateriaalia levitetään, valitaan siten, ettei levitys uhkaa esimerkiksi perinnebiotooppeja.

Viitasammakko

Viitasammakko on luontodirektiivin liitteen IV(a) laji eikä kuulu Natura-alueen suojeluperusteisiin. Lajin esiintymistä on selvitetty Kääjinsalmen ja Rupan/Nokkosen alueilla viitasammakon soidinainakana keväällä 2024. Havainnoista laaditaan raportti, jossa niiton vaikutuksia lajiin arvioidaan niittosuunnitelmaan peilaten.

Janne Ruuth

Ekologi, FM

Henna Ruuth

Limnologi, FM

1:5000

käyräväli 20 cm (vesi)

vedenpinta ref - korkeus 79,15 MSL (8.6.2024)

Korkeusmallinnus N2005N00

Kartan syvyystiedoista vähennetty 20 cm (keskipinta kesällä)

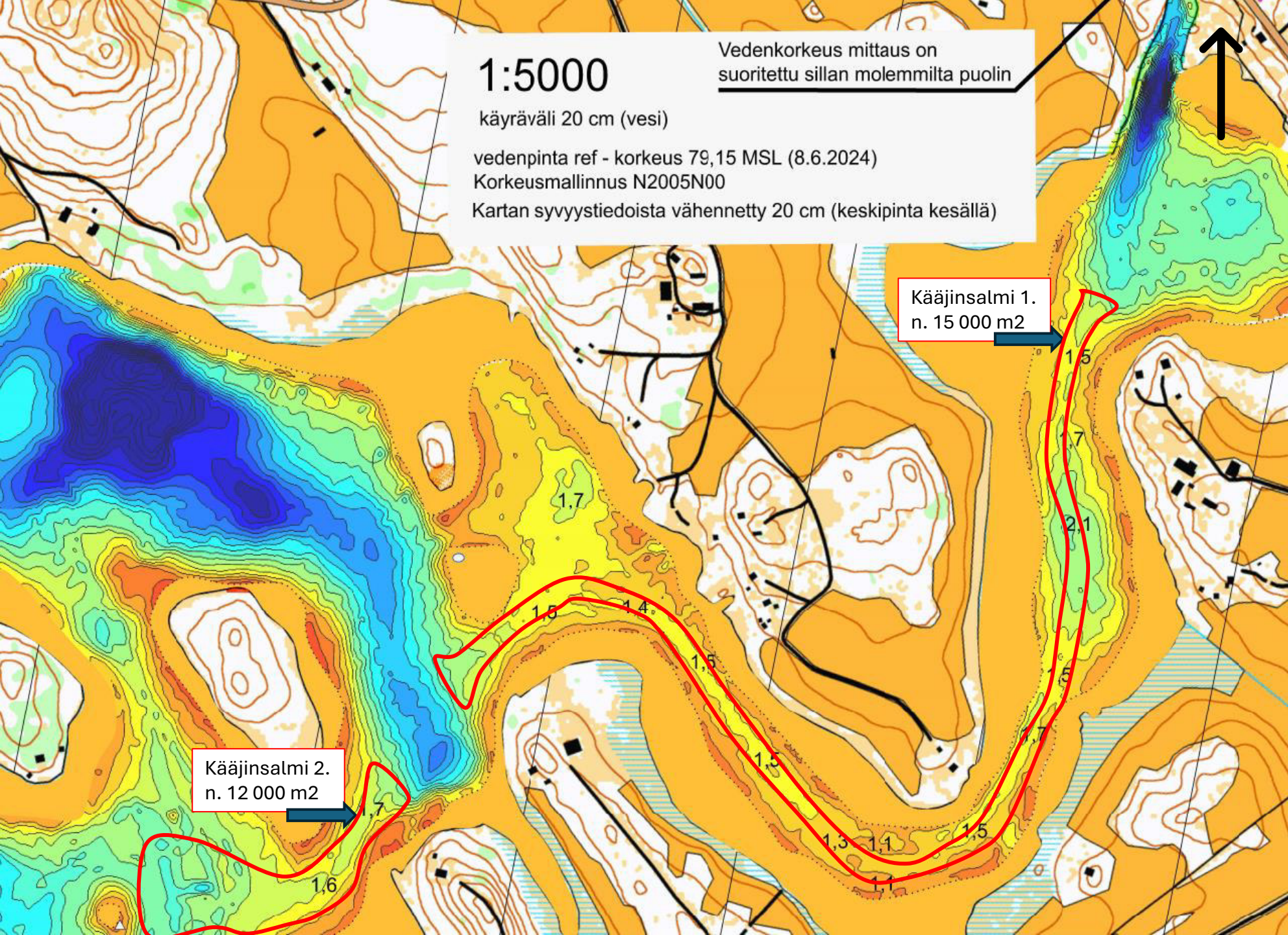
Vedenkorkeus mittaus on suoritettu sillan molemmilta puolin

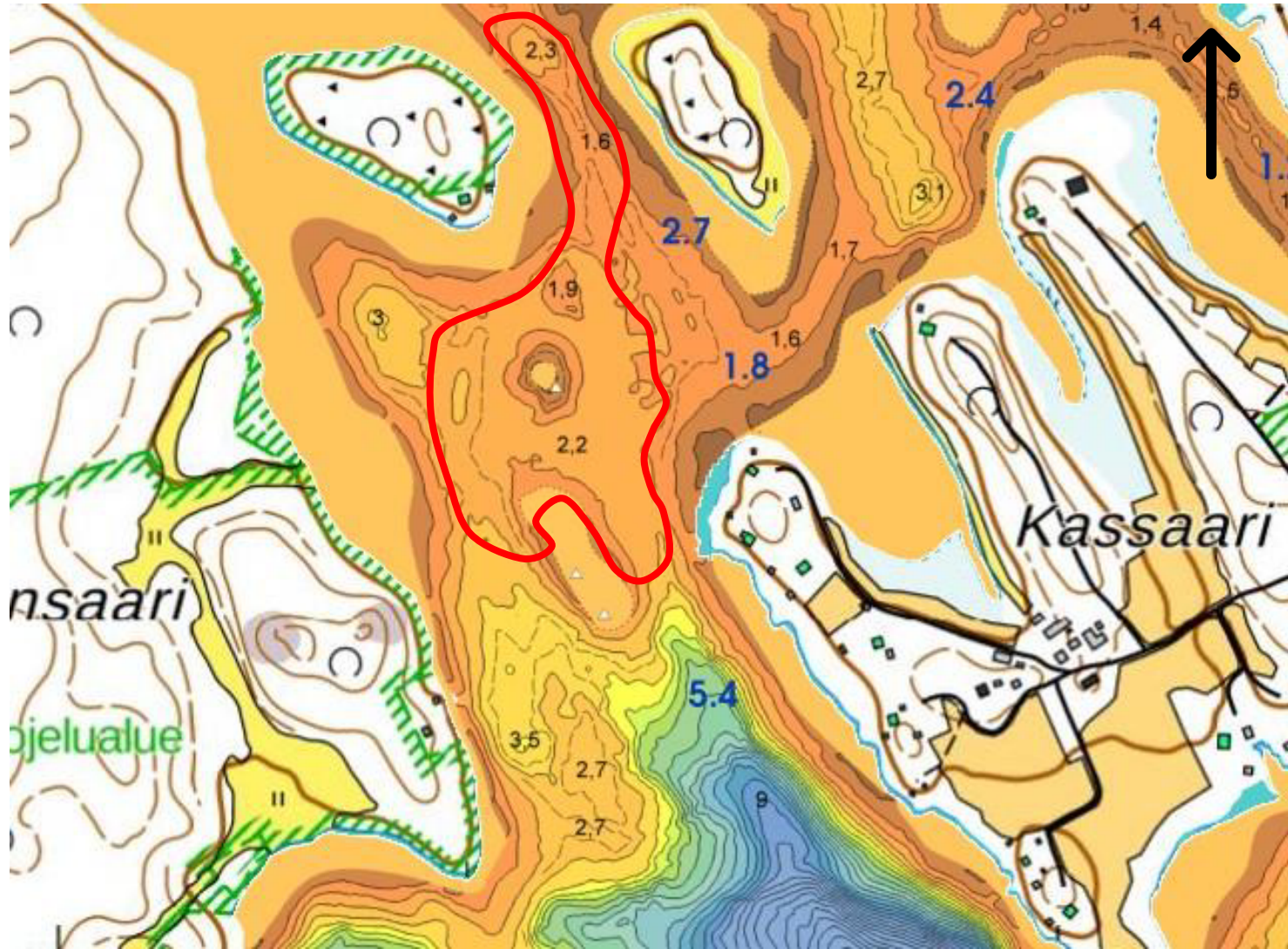

= niittoalue

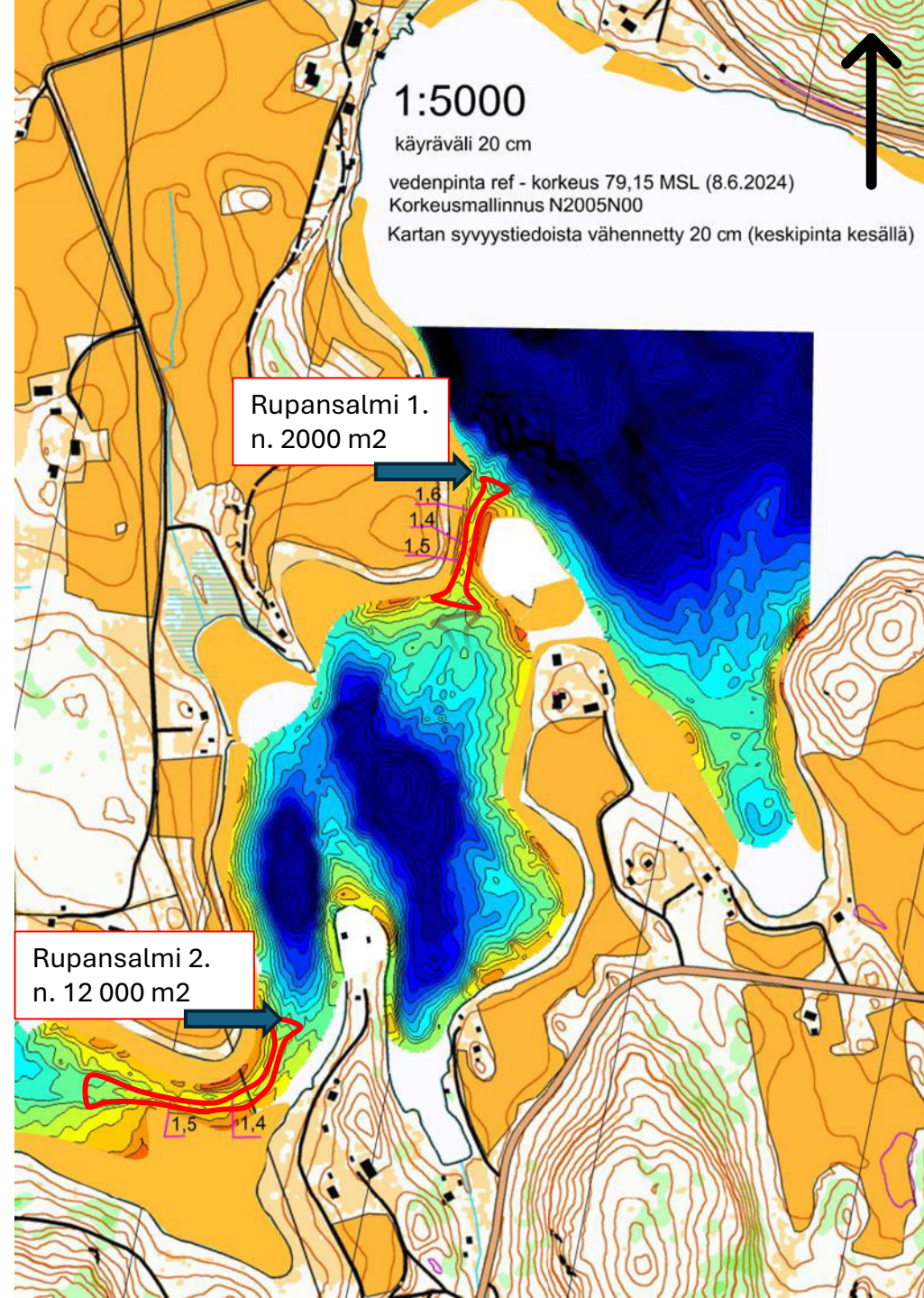
Kääjinsalmi 1.
n. 15 000 m²

Kääjinsalmi 2.
n. 12 000 m²

 = niittoalue

 = niittoalue

